

Boomkwekers minder optimistisch het nieuwe jaar in

Hoe anders kan een jaar eindigen dan dat het start? Door corona is iedereen wel met zijn neus op de feiten gedrukt dat een jaar totaal anders kan lopen dan je van te voren kon bedenken, maar ook dit jaar pakte compleet anders uit dan vooraf gedacht. Leken vorig jaar december de bomen nog tot in de hemel te groeien, helaas blijkt dat niet te kloppen. Boomkwekers gaan 2023 minder optimistisch in, zo blijkt uit de Hortipoint Groen en Sierteelt enquête 2022.

Vorig jaar rond deze tijd zat Nederland wederom in een gedeeltelijke lockdown door corona. Maar ondanks dat ging het de boomkwekerij goed. Want juist met dank aan corona werd de waarde van groen voor zowel particulieren, bedrijven als overheid duidelijk. Kwekers durfden het bijna niet hardop te zeggen, maar corona had de sector veel goeds gebracht en liet de afzet sterk floreren.

Maar ook eind vorig jaar, ondanks dat alle seinen nog steeds op groen stonden, hielden kwekers wel rekening met een terugval. Niet een hele grote, maar dat de verkoop in 2022 misschien iets minder zou worden dan in 2021 werd niet uitgesloten. Want ook als bomen tot in de hemel lijken te groeien, moet de groei toch ergens stoppen. 'Op een gegeven moment zijn mensen klaar met hun tuinverbouwing en gaan ze weer geld aan andere dingen uitgeven', was een opmerking die vorig jaar door meerdere kwekers werd gemaakt.

Toch verwachtte 83% een enigszins positief tot zeer positief 2022 te gaan beleven. Met daarbij dus de kanttekening dat zelfs als de verkopen gelijk blijven of zelfs enkele procenten zouden teruglopen, dit nog steeds als positief werd ervaren. 'Want laten we eerlijk zijn, in 2020 hadden we ook een extreem goed jaar, dus als de verkopen weer terugzakken tot dat niveau is het weliswaar minder goed dan 2021, maar nog steeds dus een goed jaar', was de redenatie.

Vergroening, de groeiende vraag naar biodiversiteit, aandacht voor groen, het toenemende belang van duurzaamheid worden nog steeds als belangrijkste kansen gezien. Maar liefst 60% van de ondervraagden, iets meer dan vorig jaar, geeft aan dat ze vergroening als grote kans voor de sector zien. Hoveniers en groenvoorzieners noemen vergroening, de toenemende vraag naar biodiversiteit, het toenemende belang van duurzaamheid, de aandacht voor bloemen en planten en klimaatadaptatie als grootste kans voor hun sector. De producerende kant, de boomkwekers, en de verwerkende kant, de groenvoorzieners hebben beide nog steeds het vertrouwen dat de aandacht van groen, die mede door corona in een versnelling is gekomen, blijvend is.

Gaf vorig jaar nog 64% aan dat schaarste in de markt een kans is, momenteel verwacht slechts 25% dat schaarste aan planten kansen geeft. Toename van de online verkoop, digitalisering en automatisering worden ook door een groeiend aantal ondernemers als kans gezien voor de boomkwekerij.

Verandering

Werd vorig jaar personeelstekort nog als grootste bedreiging gezien voor de sector, voor komend jaar maken boomkwekers zich de meeste zorgen over de koopkracht van de consument, de ontwikkeling van de economie, de energieprijzen en de toenemende loonkosten. Zowel Jan van Leeuwen, binnen de Vakgroep Bomen, Vaste planten en Zomerbloemen verantwoordelijk voor de cao-onderhandelingen, als voorzitter Aad Vollebregt waarschuwden dit jaar al eerder in het vakblad voor toenemende loonkosten. Door aanpassingen in het minimumloon staan momenteel namelijk de hele loongebouwen zoals ze in de cao's vastliggen ter discussie en op dit moment is nog onduidelijk wat hiervan de uiteindelijke impact zal zijn bij de nieuwe cao-onderhandelingen.

Door politieke ontwikkelingen en economische onzekere tijden zien kwekers momenteel andere bedreigingen dan vorig jaar, maar ondertussen is er ook nog steeds schaarste aan personeel. Kwekers verwachten daarom dat personeelstekort ook problematisch kan zijn, net als gebrek aan gewasbeschermingsmiddelen.

Ondanks een extreem droog jaar en een toenemende druk vanuit de waterschappen op het beperken van watergebruik, noemt slechts 7% water als bedreiging voor de boomkwekerijproductie. Overigens werd water vorig jaar door geen enkele kweker genoemd als mogelijke bedreiging.

Als grootste kansen werden genoemd: schaarste in de markt, vergroening, meer vraag naar bloemen en planten, aandacht voor biodiversiteit, toenemend belang van duurzaamheid en hogere prijzen. De grootste bedreigingen zagen boomkwekers op de loer liggen in personeelstekort, beschikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen, overheidsbeleid en regelgeving en schaarste aan grondstoffen

Andere wereld

Slechts 13% van de boomkwekers noemde eind 2021 politieke onrust als een mogelijke bedreiging voor de sector. Maar de politieke onrust escaleerde en op 20 februari brak er oorlog uit. Europa legt een handelsverbod met Rusland op, waardoor directe export stilvalt en energie en brandstofprijzen stijgen. Toch loopt de voorjaarsafzet in eerste instantie niet verkeerd. De eerste geluiden dat de handel stagneert, betreffen de verkoop van haagbeuken die plots compleet lijkt weg te vallen. Opmerkelijk daar er in het najaar nog sprake was van schaarste. Naar de precieze oorzaak gissen kwekers: zijn inmiddels alle tuinen voorzien van een nieuwe beukenhaag, wordt er geen geld meer aan de tuin uitgegeven nu iedereen weer op vakantie kan of houden mensen de hand op de knip uit angst voor wat er mogelijk komen gaat?

Maar niet alleen de verkoop van beuken stagneert, na een goede start loopt ook de handel in tuinentra rond juni hard terug. De bomen groeien dus toch niet tot in de hemel.

Is het allemaal kommer en kwel? Nee, want hoewel de tuinentra minder goede zakendoen, wordt er vooralsnog in de groensector gewoon doorgewerkt in zowel de aanleg van particuliere tuinen als openbaar groen.

Vertrouwen in groen

Bijna de helft van de boomkwekers, 45%, verwacht dat 2023 een enigszins tot zeer positief jaar wordt, zo geven zij aan in de Hortipoint Groen en Sierteelt enquête 2022 die Hortipoint hield onder zijn abonnees en nieuwsbrieflezers van de titels De Boomkwekerij, Vakblad voor de Bloemisterij, Greenity, Tuin + Landschap en Bloem en Blad. 30% van de kwekers verwacht een enigszins tot zeer negatief jaar te krijgen, 25% denkt dat het noch negatief, noch positief wordt. Het jaar 2022 pakte niet zo positief uit als verwacht, toch zijn er dus meer boomkwekers die een positief 2023 verwachten dan dat er kwekers zijn die een negatief komend jaar verwachten.

Hortipoint Groen en Sierteelt enquête 2022 die Hortipoint hield onder zijn abonnees en nieuwsbrieflezers van de titels De Boomkwekerij, Vakblad voor de Bloemisterij, Greenity, Tuin + Landschap en Bloem en Blad. 30% van de kwekers verwacht een enigszins tot zeer negatief jaar te krijgen, 25% denkt dat het noch negatief, noch positief wordt. Het jaar 2022 pakte niet zo positief uit als verwacht, toch zijn er dus meer boomkwekers die een positief 2023 verwachten dan dat er kwekers zijn die een negatief komend jaar verwachten.

Vergroening, de groeiende vraag naar biodiversiteit, aandacht voor groen, het toenemende belang van duurzaamheid worden nog steeds als belangrijkste kansen gezien. Maar liefst 60% van de ondervraagden, iets meer dan vorig jaar, geeft aan dat ze vergroening als grote kans voor de sector zien. Hoveniers en groenvoorzieners noemen vergroening, de toenemende vraag naar biodiversiteit, het toenemende belang van duurzaamheid, de aandacht voor bloemen en planten en klimaatadaptatie als grootste kans voor hun sector. De producerende kant, de boomkwekers, en de verwerkende kant, de groenvoorzieners hebben beide nog steeds het vertrouwen dat de aandacht van groen, die mede door corona in een versnelling is gekomen, blijvend is.

Gaf vorig jaar nog 64% aan dat schaarste in de markt een kans is, momenteel verwacht slechts 25% dat schaarste aan planten kansen geeft. Toename van de online verkoop, digitalisering en automatisering worden ook door een groeiend aantal ondernemers als kans gezien voor de boomkwekerij.

Verandering

Werd vorig jaar personeelstekort nog als grootste bedreiging gezien voor de sector, voor komend jaar maken boomkwekers zich de meeste zorgen over de koopkracht van de consument, de ontwikkeling van de economie, de energieprijzen en de toenemende loonkosten. Zowel Jan van Leeuwen, binnen de Vakgroep Bomen, Vaste planten en Zomerbloemen verantwoordelijk voor de cao-onderhandelingen, als voorzitter Aad Vollebregt waarschuwden dit jaar al eerder in het vakblad voor toenemende loonkosten. Door aanpassingen in het minimumloon staan momenteel namelijk de hele loongebouwen zoals ze in de cao's vastliggen ter discussie en op dit moment is nog onduidelijk wat hiervan de uiteindelijke impact zal zijn bij de nieuwe cao-onderhandelingen.

Door politieke ontwikkelingen en economische onzekere tijden zien kwekers momenteel andere bedreigingen dan vorig jaar, maar ondertussen is er ook nog steeds schaarste aan personeel. Kwekers verwachten daarom dat personeelstekort ook problematisch kan zijn, net als gebrek aan gewasbeschermingsmiddelen.

Ondanks een extreem droog jaar en een toenemende druk vanuit de waterschappen op het beperken van watergebruik, noemt slechts 7% water als bedreiging voor de boomkwekerijproductie. Overigens werd water vorig jaar door geen enkele kweker genoemd als mogelijke bedreiging.

Robotisering

Nu de arbeidstekorten in steeds meer sectoren een prangend probleem zijn, wil ook de overheid dat er sterker wordt ingezet op robotisering. In de boomkwekerij doen momenteel de eerste robots hun intrede in de onkruidbestrijding, en ook voor sorteerwerk is het gebruik van robots inmiddels al mogelijk, alhoewel dit met name in de kamerplantenteelt wordt toegepast en nog niet zozeer in de boomkwekerij. Maar de techniek is er dus en vertaling daarvan voor boomkwekerijgewassen is mogelijk.

Minister Van Gennip van Sociale Zaken en Werkgelegenheid liet in een kamerbrief weten dat zij robotisering ziet als één van de mogelijkheden om het personeelstekort op te lossen. Robots die straten leggen, bedienen in restaurants en planten sorteren en leverklaar maken. Deels is al bewezen dat het kan, maar er is meer mogelijk dan nu wordt toegepast. En die mogelijkheden moeten dus versneld worden ontwikkeld en toegepast.

Naast robotisering ziet de overheid inzet op arbeidsaanbod, verbeteren van de afstemming tussen werkzoekenden en vacatures en het stimuleren van meer uren werken als oplossingen om het tekort aan handen op te lossen. Door personeel te stimuleren door te blijven ontwikkelen en het verbeteren van onderwijs op de arbeidsmarkt moet ook het tekort aan geschoold personeel worden tegengegaan.

„Met deze zes onderwerpen verwachten we in de toekomst de toenemende vraag naar personeel deels te kunnen oplossen, maar we moeten ons realiseren dat robotisering wel een oplossing is, maar dat het geen kortetermijnoplossing is”, waarschuwt de minister.

Van Leeuwen verwacht dat robotisering in de boomkwekerij wél een mogelijke oplossing is. Niet om het totale probleem rond personeelstekorten op te lossen, maar er zijn volgens hem zeker wel handelingen die door een robot kunnen worden gedaan. Te denken valt aan onkruidbestrijding, maar ook planten, gewasonderhoud, sorteren en rooien. „Maar het is een utopie te denken dat je door robotisering uiteindelijk daadwerkelijk met minder personeel toe kan.”

Van Leeuwen ziet robotisering meer als mogelijkheid om met de schaalvergroting een grotere oppervlakte met hetzelfde personeelsbestand te kunnen afdekken of om arbeidsprocessen efficiënter in te richten. Minister Van Gennip erkent dit en wil daarom dat werkgevers, samen met sociale partners en onderwijsorganisaties, gaan kijken hoe ze het werk eventueel anders in kunnen richten en innovaties beter ingezet kunnen worden. Daarnaast zouden partijen moeten kijken hoe er tussen sectoren beter kan worden samengewerkt om beschikbaar personeel jaarrond werk te bieden.

Energie

De energiekosten zijn een hot item. In de glastuinbouw is het probleem prangender dan in de boomkwekerij, maar het raakt ook de boomkwekerij. Bijna 60% van de boomkwekers geeft aan afgelopen jaar al energiebesparende maatregelen te hebben genomen om te besparen op de kosten. En dat zijn dus meer dan de kleine 50% snijbloemen- en kamerplantenkwekers. Minder dan de helft van de boomkwekers berekent de hoge energiekosten, of een deel daarvan, door aan hun klanten. Een derde van de ondervraagde kwekers heeft besloten om investeringen uit te stellen in verband met de hoge energiekosten.

Kwekers zouden graag vanuit de overheid meer beleid en ook ondersteuning willen voor dit probleem. Zo zou er geld vrij moeten worden gemaakt voor verduurzaming en de transitie daarnaar toe en zouden belastingen op energie moeten worden verlaagd of zelfs worden stopgezet om de prijs te temperen.

Hoewel de energiekosten als belangrijke bedreiging worden genoemd, merkt een deel van de boomkwekers op dat de huidige energiemarkt er mogelijk wel voor gaat zorgen dat energiebesparende ontwikkelingen in een stroomversnelling komen. En dat, zo stellen zij, daar ook mogelijkheden liggen om verder te verduurzamen. Mogelijk biedt het dus ook kansen voor de toekomst, daar het belang van verduurzaming door kwekers ook als kans wordt gezien. <